

Prof. dr. sc. Ivan Ferencak*

Prikaz knjige

**Prof. dr. sc. Ratko Zelenika:
ZNANJE – TEMELJ
DRUŠTVA BLAGOSTANJA
•obrazovna i znanstvena industrija•**

Rijeka, Ekonomski fakultet
Sveučilišta u Rijeci, 2007., 512 str.

Pročitavši znanstvenu knjigu i sveučilišni udžbenik dr. sc. Ratka Zelenike, redovitog profesora Ekonomskog fakulteta Rijeka, prisjetili smo se riječi kojima se Alfred Marshall, u svome nastupnom predavanju u Cambridgeu, obratio svojim studentima: „Moja će najdraža ambicija biti, a i najviši cilj, da u granicama svojih snaga i danih mi sposobnosti povećam broj onih, koje Cambridge, majka jakih ljudi, bistrih glava i topla srca šalje u svijet, da posvete bar jedan dio svojih snaga uklanjanju društvene biede, koja ih okružuje i odlučne, da ne smalaksaju, dok nisu učinili, što je u njihovoj moći, da otkriju, koliko je moguće ostvariti sve mogućnosti jednog boljeg i sretnijeg života“¹

U znanosti nije nedostajalo plemenitih ljudi, ljudi spremnih, ma koliko to utopijski izgledalo, svojim pedagoškim, znanstvenim i inim radom graditi bolji, sretniji, bogatiji svijet. U red takvih ljudi i znanstvenika spada i prof. dr. sc. Ratko Zelenika. Dakle, i profesor Zelenika, svjestan svih problema s kojima se sučeljava današnja zrela civilizacija (ratovi, terorizam, korupcija, vjerski antagonizam, uništavanje prirodnih resursa, povećavanje jaza između bogatih i siromašnih itd.) svojom edicijom želi, prema vlastitim riječima, ponuditi mladim ljudima temeljna znanja i pravila povećanja vlastitoga ali i društvenog blagostanja, želi mobilizirati sve ljude dobre volje, a u okvirima njihovih stvarnih sposobnosti, na realizaciji ideje održivog razvoja i razvoja društva blagostanja. Navedeno djelo predstavlja autora kao etabliranog znanstvenika ali i kao duboko humanog čovjeka koji poučava i širi moralne, ljudski dostojanstvene, etične horizonte stvaranja individualnih blagostanja.

* Ekonomski fakultet u Osijeku

¹ Lunaček, V.: Povijest ekonomskih doktrina, Pravni fakultet, Zagreb, 1996., str. 511.

Znanstvena knjiga i sveučilišni udžbenik, ali i djelo plemenitih namjera, naslova Znanje – temelj društva blagostanja • obrazovna i znanstvena industrija • sljedećeg je sadržaja:

PREDGOVOR

KAZALO

1. UVOD

2. VAŽNIJE ZNAČAJKE OBRAZOVNE INDUSTRIJE

3. TEMELJNE ODREDNICE ZNANSTVENE INDUSTRIJE

4. KLASIFIKACIJA ZNANOSTI U FOKUSU METODOLOGIJE I TEHNOLOGIJE ZNANSTVENOG ISTRAŽIVANJA

SAŽETAK

POVZETEK

SUMMARY

ZUSAMENFASSUNG

RIASSUNTO

LITERATURA

POGOVOR

POPIS SHEMA

POPIS GRAFIKONA

POPIS TABLICA

KAZALO IMENA

KAZALO POJMOVA

KAZALO KRATICA

BILJEŠKA O AUTORU

Na kraju svakog dijela navedena su pitanja za raspravu i ponavljanje. Navedeno je ukupno 610 pitanja.

U **Uvodu** je određen znanstveni problem istraživanja – nositelji obrazovne industrije i nositelji znanstvenih industrija nedovoljno ili premalo čine glede materijalne i nematerijalne dobrobiti čovječanstva. Uzrok ovakvog stanja valja tražiti u nedovoljnom, neprimjerenom stupnju razvoja kako obrazovnih tako i znanstvenih industrija. Originalne sintagme – obrazovna i znanstvena industrija – profesor Zelenika će kasnije detaljno objasniti.

Navedeno „gura“ ka zahtjevnom predmetu znanstvenog istraživanja – pojam, važnost i obiljež-

ja obrazovne industrije, elementi proizvodnje proizvoda u obrazovnoj industriji, posebnost proizvoda u obrazovnoj industriji, životni vijekovi procesa proizvodnje, proizvoda i proizvođača obrazovnih proizvoda, pojam, važnost i obilježja znanstvene industrije, elementi proizvodnje proizvoda u znanstvenoj industriji, posebnost proizvoda u znanstvenoj industriji, životni vijek procesa proizvodnje, proizvoda i proizvođača proizvoda znanstvene industrije, međuodnos znanstvenih industrija i društvenoga blagostanja, teorijske značajke znanosti i klasifikacija znanosti, klasifikacija metodologije i važnost tehnologije znanstvenog istraživanja, međuodnos klasifikacije znanosti i društva blagostanja te prijedlozi odgovarajućih rješenja o utjecaju obrazovnih i znanstvenih industrija na realizaciji osnovnih pretpostavki nastajanja, održivog rasta i razvoja društva blagostanja.

U uvodnom je dijelu definirana i temeljna znanstvena hipoteza: proizvodi (znanja, spoznaje, vještine itd.) obrazovnih industrija te proizvodi (znanstvena, znanstvenoistraživačka i stručna djela) znanstvenih industrija predstavljaju *condito sine qua non* stvaranja pretpostavki nastajanja, održivog rasta i razvoja društva blagostanja. Uz pomoćne hipoteze autor navodi i ciljeve svojih istraživanja, do sada poznate nam rezultate istraživanja slične tematike te znanstvene metode koje je koristio.

Važnije značajke obrazovne industrije jest naslov drugog djela znanstvene knjige i sveučilišnog udžbenika. Riječ je o minucioznoj analizi obrazovne industrije koja obuhvaća pet tematskih cjelina: 1) pojam, važnost i obilježja obrazovne industrije, 2) elementi proizvodnje proizvoda u obrazovnoj industriji, 3) posebnosti proizvoda u obrazovnoj industriji, 4) životni vijek procesa proizvodnje i proizvoda u obrazovanju i 5) obrazovna industrija i društvo blagostanja.

Profesor Zelenika, sasvim originalno, definira obrazovnu industriju „kao visokosofisticiranu, specifičnu i inteligentnu djelatnost koja, pomoću posebnih elemenata proizvodnje, proizvodi eksplicitna i implicitna, univerzalna i specifična znanja, spoznaje, saznanja, vještine i aktivnosti na svim razinama i za sve ljudske profesije i aktivnosti“. (str. 18) Naravno, proizvodi obrazovne industrije omogućuju postojanje današnje civilizacije pa i njezine budućnosti. Dojmljiv je autorov opis interakcijske sprege društva blagostanja i obrazovnih industrija, uloge i motiviranosti obrazovanih ljudi

kao kreatora društva blagostanja. Životna su i inspirativna pravila, koja čitatelju nudi autor, o stvaranju temeljnih pretpostavki individualnoga blagostanja pa onda i društvenoga blagostanja.

U trećem dijelu (**Temeljne odrednice znanstvene industrije**) obrađene su sljedeće teme: 1) pojam, važnost i značajke znanstvene industrije, 2) elementi proizvodnje proizvoda u znanstvenoj industriji, 3) posebnosti proizvoda u znanstvenoj industriji, 4) životni vijek procesa proizvodnje i proizvoda u znanstvenoj industriji i 5) znanstvena industrija i društvo blagostanja.

Opet izdvajamo originalan pojam znanstvene industrije. Znanstvena je industrija, veli profesor Zelenika, „visokosofisticirana, intelektualna i inteligentna specifična djelatnost koja pomoću posebnih elemenata proizvodnje i posebnih znanstvenih instrumentarija proizvodi sve vrste znanstvenih, znanstvenostručnih i stručnih djela, uključujući i djela na visokim učilištima, na svim razinama i za sve ljudske profesije i aktivnosti.“ (str. 244)

Naravno, znanstvena su i obrazovna industrija međusobno tijesno povezane, isprepletene i nadopunjujuće te je između njih, reći će autor, nemoguće povući crtu razgraničenja. Integrirane su obrazovne i znanstvene industrije *condito sine qua non* opstanka današnje civilizacije, stvaranja kvalitetnih i konkurentnih inteligentnih proizvoda u globalnim razmjerima te stvaranja pretpostavki izgradnje društava blagostanja. Slijedi detaljna analiza temeljnih obilježja znanstvene industrije, elemenata proizvodnje proizvoda u znanstvenoj industriji te, u okviru navedenoga, analiza znanstvenih sustava. Obilje je informacija ponuđeno o infrastrukturi i suprastrukturi u znanstvenoj industriji, intelektualnom kapitalu, ljudskim potencijalima, znanstvenoj politici i instrumentima znanstvene politike. Autor upečatljivo, baš kao što to čini u drugom dijelu, pišući o obrazovnoj etici, raspravlja o znanstvenoj etici inzistirajući na poštovanju načela znanstvene etike.

Zaključujući treći dio svog djela autor, nakon detaljno elaboriranih fenomena o znanstvenim industrijama i društvima blagostanja, konstatira da visoko razvijena društva postaju i društva blagostanja zahvaljujući ulaganju u istraživanje i razvoj. Prema mišljenju profesora Zelenike to su društva koja dugi niz godina (desetljećima) ulažu više od 5% bruto domaćeg proizvoda u istraživanje i razvoj. Prema

tome, visoko razvijene znanstvene industrije karakteristične su za društva maksimalnog blagostanja. Dotaknuo je i pitanje globalizacije te njezinih negativnih aspekata. I, doista, odgovoriti izazovima globalizacije, mogu, samo obrazovani ljudi.

Uopće, sukus je autorova *dictuma* da bi svaki obrazovan i osviješten čovjek na planetu Zemlji mogao i trebao u granicama svojih intelektualnih, radnih, materijalnih i inih mogućnosti, doprinijeti stvaranju temeljnih pretpostavki za nastajanje, održivi rast i razvoj znanstvenih industrija i društava blagostanja u 21. stoljeću.

Klasifikacija znanosti u fokusu metodologije i tehnologije znanstvenoga istraživanja naslov je posljednjeg dijela ovoga vrijednog djela. Na autoru svojstven (jezgrovit i jasan) način obrađeno je pet tema: 1) teorijske značajke znanosti i klasifikacije znanosti, 2) pojam, načela, stajališta i klasifikacija metodologije znanstvenog istraživanja, 3) pojam, odrednice i važnost tehnologije znanstvenog istraživanja, 4) klasifikacija znanosti – znanstvena paradigma suvremene metodologije i tehnologije znanstvenog istraživanja i 5) klasifikacija znanosti i društvo blagostanja.

Čitatelji se na prvim stranicama ovoga dijela susreću s pojmovima znanost i znanost o znanosti. Sustiže nas pojam klasifikacije znanosti te njezine tri karakteristične razvojne faze (jedinstvenost znanosti, diferencijacija znanosti, detaljnija diferencijacija uz istodobnu integraciju pojedinih znanstvenih disciplina u znanstvena područja). Autor, vrsni poznavatelj navedene problematike, vodi nas kroz pojmove metodologije, opće metodologije, znanstvene metodologije i metodologije znanstvenog istraživanja. Dakako, između metodologije znanstvenog istraživanja i tehnologije znanstvenog istraživanja postoji snažna međusobna ovisnost.

Pišući o klasifikaciji znanosti kao znanstvenoj paradigmi suvremene metodologije i tehnologije znanstvenoga istraživanja, profesor Zelenika nas upoznaje s klasifikacijom znanosti u Republici Hrvatskoj. Eksplikacija je, u ovom slučaju, podržana brojnim shemama koje olakšavaju razumijevanje klasifikacije. No, zanimljiva je ocjena postojeće (pete iz 2005. godine) klasifikacije znanosti u Republici Hrvatskoj te autorovo mišljenje kako je u polju ekonomije moguće predložiti veći broj (pod)sustava.

I na kraju pitanje koje se nameće: koja je misija klasifikacije znanosti u stvaranju društva blagostanja? Moguće pojednostavljeni odgovor će reći da svaki čovjek koji se pravodobno opredijelio za odgovarajuću nišu, područje, polje, granu znanosti može samo prijemnim i poštenim radom stvarati pretpostavke vlastitog blagostanja. Šire, sukladno pravilima klasifikacije znanosti, ljudi (nositelji primarnih, sekundarnih, tercijarnih, kvartatnih i kvintarnih djelatnosti) stječu odgovarajuće kompetencije za određena zvanja, zanimanja, profesije.

Zaključit ćemo parafrazirajući autora: visoko razvijene obrazovne industrije, visoko razvijene znanstvene industrije, a kojih su podloge visoko razvijene metodologije i tehnologije znanstvenog istraživanja i suvremene klasifikacije znanosti, znače postojanje društva maksimalnoga blagostanja.

Mnoge zanimljive teme i točke ove knjige (učenici, studenti, tehnološke revolucije, troškovi proizvodnje proizvoda u obrazovnoj i znanstvenoj industriji, kontroling u obrazovnoj i znanstvenoj industriji, obrazovna i znanstvena politika itd., itd.) nismo dotaknuli, a zbog ograničenoga nas prostora.

Ukratko, znanstvenu knjigu i sveučilišni udžbenik prof. dr. sc. Ratka Zelenike preporučujemo širokoj čitateljskoj publici (ne samo onoj akademske provenijencije) zbog neprijeporne znanstvene težine i originalnosti, zbog praktičnih poruka koje odašilje i zbog plemenitosti, etičnosti i optimizma kojom je protkana.